

LƯƠNG HIỀN

ĐC

303

1997

HÀ NAM NGŨ SẮC

LƯƠNG HIỀN

茶溪九鼎松栢苑
壹路壹江伍峒山

Giá : 5000đ

Hà Nam
Ngũ sắc

HỘI VĂN HỌC NGHỆ THUẬT HÀ NAM

LƯƠNG HIỀN ĐC 913

H 100.N

HÀ NAM
NGỮ SẮC

1997

ĐC : 303

HỘI VĂN HỌC NGHỆ THUẬT HÀ NAM

1- 1997

LỜI NÓI ĐẦU

Quyển sách nhỏ bé này, nhằm khái quát một cách tóm tắt và đơn giản, dễ hiểu, dễ nhớ nhất về một bức tranh cảnh sắc tổng thể của tỉnh Hà Nam, quê hương giàu đẹp, và yêu quý của chúng ta. Trình độ biên soạn còn bị hạn chế về sâu tầm và hiểu biết kỹ mỹ về những vùng đất, con người cụ thể, ở các địa phương thôn xóm, về sự tích, ngôn ngữ, thời gian ... Nhưng được sự cổ vũ động viên của nhiều bậc lão thành và sự giúp đỡ của " tổ thơ " " đường ra trận " , " nhóm thơ đương " , " câu lạc bộ thơ văn " thị xã ... chúng tôi cũng mạnh dạn hoàn chỉnh bản dự thảo lần đầu này, kịp thời ra mắt trong dịp tỉnh ta vừa được tái lập - chắc chắn còn nhiều thiếu sót về sự đầy đủ, độ chính xác và tính nghệ thuật ... Rất mong được các bậc cao minh, lão thành, nhân sỹ, trí thức và đồng đảo người đọc lượng thứ và tham gia góp ý, bổ xung, sửa chữa, cho bản dự thảo này hoàn chỉnh hơn. Tôi xin trân trọng tiếp thu và chân thành cảm ơn.

Hà Nam 1 - 1 - 1997

Người biên soạn

LUÔNG HIỂN

Nhất lộ, tam giang, Ngũ Động Sơn
Thất niên, cửu đĩnh, thập bát tôn
Hà Nam biến đổi bao thời đại
Cảnh sắc, tình người mãi sắt son.

HÀ NAM NGŨ SẮC

Mở đầu

Ngũ sắc Hà Nam , đó là những nét đặc trưng nổi bật nhất của tỉnh Hà Nam gồm sáu huyện thị , vừa mới được tách ra , bao gồm : Duy Tiên . Kim Bảng , Lý Nhân . Thanh Liêm . Bình Lục và thị xã Phủ Lý . Tỉnh Hà Nam được thành lập từ năm 1890 đến nay đã được 107 năm. Ngày xưa , khi nói tới Hà Nam, người ta thường chỉ nói đến một vùng chiêm trũng , đồng trắng nước trong với những lời ai oán mỉa mai : " Chiêm khê mùa thối " . " Sống ngâm da chết ngâm xương " , " Quê hương cầu tôm " ... Hà Nam như biểu tượng của một miền quê đầy gian khổ , đói nghèo và lạc hậu .

Chanh thôn , Vãn xá quê tôi

Xa xưa rau cháo ốc nhờ thay cơm

(Trần Bình)

Trải bao thời đại , đổ bao mồ hôi xương máu của nhân dân lao động , từ ông cha ta thời xưa , đến con cháu thời nay . Đã cải tạo vùng chiêm trũng mệnh mang này thành đồng lúa phì

nhiều màu mỡ , năm hai vụ lúa chắc ăn, có nơi ba bốn vụ , lúa màu xen kẽ . Nhiều người , trước kia bồng con bế cái nhau bỏ làng ra đi kiếm ăn sinh cơ lập nghiệp nơi khác , có biết đâu, ngày nay , trên mảnh đất này , đã có nhiều nông dân trẻ trở thành triệu phú , tỷ phú , ngay ở làng quê họ . Tuy nhiên, dấu biết quê hương đang đổi mới , nhưng mỗi khi nghĩ về Hà Nam , nhiều người vẫn coi đó , như là một tượng đài của lòng hy sinh dũng cảm , khắc phục gian khổ khó khăn , trong cuộc đấu tranh với thiên nhiên khốc liệt mà thôi ... Đã mấy ai trên mảnh đất này nhận biết hết chân giá trị của quê hương giàu đẹp , cái giàu đẹp theo đúng nghĩa đen của nó , mà thiên nhiên đã ban cho , với những tài nguyên và tiềm năng phong phú , với những cảnh sắc đẹp để có những nét đặc trưng riêng , hứa hẹn một miền du lịch hấp dẫn mà ta chưa đủ trí tuệ và tài năng khai thác hết .Thiên nhiên đã để lại cho Hà Nam một vùng chiêm trũng đầy khó khăn gian khổ , thì thiên nhiên cũng lại ban cho mảnh đất này , một vùng cảnh quan tuyệt mỹ , được cô đúc lại thành " Ngũ Sắc Hà Nam " - 5 sắc đẹp của Hà Nam ngày nay .

NHẤT LỘ

Ngày xưa là đường thiên lý , ngày nay là con đường Quốc lộ 1A, con đường xuyên Việt từ Bắc tới Nam chạy qua theo suốt chiều dài , dọc tỉnh Hà Nam , từ cầu Giẽ đến cầu Đuan Vĩ dài 37Km bao gồm cả đường bộ và đường sắt , chạy qua tỉnh lỵ là thị xã Phủ Lý , ở trung tâm tỉnh . Đây là con đường giao thông huyết mạch của tỉnh, có thể giao lưu với toàn quốc , suốt từ Bắc tới Nam một *Cañh* nhanh chóng và thuận tiện . Đây là một điểm thuận lợi hơn nhiều tỉnh đồng bằng khác, như Nam Định , Thái Bình Hưng Yên ... đều không có .

- Đây cũng là con đường độc đạo mà những cuộc Nam chinh Bắc chiến từ xưa tới nay đều phải đi qua , Đó lại là một thế chiến lược quân sự độc đáo , để ngăn chặn kẻ thù tiến vào thủ đô Hà Nội từ hướng nam , mà Hà Nam là cửa ngõ Thủ đô chỉ cách Hà Nội chưa đầy 60Km. Các nhà chiến lược quân sự thời xưa , coi Hà Nam là cổ rồng vàng của Thủ đô Thăng Long , quả là xứng đáng vậy . Hà Nam là cái yết hầu quan trọng của Thủ đô , là tiền đồn phía Nam

Nam của Hà Nội , nếu mất Hà Nam , thì Thủ đô bị uy hiếp nghiêm trọng khó bề mà giữ nổi .

- Nhất Lộ còn có một ý nghĩa quan trọng là : Nhân dân Hà Nam chỉ một lòng theo Đảng theo Bác Hồ đấu tranh để giành độc lập tự do thống nhất , suốt gần 2/3 thế kỷ qua và bây giờ cũng chỉ một lòng theo Đảng , xây dựng đất nước tiến lên Chủ nghĩa xã hội , thực hiện công nghiệp hoá và hiện đại hoá , làm cho dân giàu nước mạnh , xã hội công bằng , văn minh , theo kịp và hoà nhập với cộng đồng thế giới .

- Nhất Lộ còn có ý nghĩa : toàn đảng toàn dân trong tỉnh , đoàn kết thống nhất thành một khối để xoá đói giảm nghèo , phát triển kinh tế , xây dựng tỉnh nhà tiến nhanh tiến mạnh tiến vững chắc , lên bằng các tỉnh bạn và hoà nhập với toàn quốc .

... Con đường thiên Lý, một !A

Giao lưu khắp ngã , gần xa bạn bè ...

Lưu vực sông Châu , tưới tiêu trên toàn bộ diện tích đồng chiêm trũng của tỉnh khoảng 600Km² , bằng 3/4 diện tích toàn tỉnh . Trừ vùng đồi núi của hai huyện Kim Bảng , Thanh Liêm , phía hữu ngạn sông Đáy , khoảng 200Km² .
(xem chuyên đề riêng về sông Châu)

Tam Giang còn có một ý nghĩa nữa , là cả ba con sông này đều nối liên tiếp với nhau , tạo thành một mạng lưới giao thông đường thuỷ , có thể đi ngang, dọc khắp tỉnh , rất thuận tiện cho việc giao lưu các vùng kinh tế với nhau bằng đường thuỷ từ đời xưa đến nay .

*Một ngã ba sông hai ngã ba
Nơi đây có phải đất phù hoa
Sông Châu sông Nhuệ cùng sông Đáy
Ôm cả Phố Phường cả hồn ta ?*

NGŨ ĐỘNG

Ngũ động Sơn (Núi một , Núi Cấm) thuộc xã Thi Sơn, Kim Bảng, một danh thắng đẹp nhất Hà Nam - Nằm trên đường 21 cách Thị xã Phủ Lý khoảng 10Km về phía Tây Bắc soi bóng trên dòng sông Đáy - Bên trong có 5 hang động thông với nhau, có nhiều cảnh đẹp huy hoàng . Bên ngoài hang có đền Trúc thờ Lý Thường Kiệt, có rừng trúc màu vàng bao quanh trông rất nên thơ , sơn thủy hữu tình , xứng đáng là một kỳ quan của Hà Nam .

Ngũ động Sơn mới được phát hiện trong thời gian vài năm gần đây , đã thu hút rất nhiều khách tham quan du lịch, các nhà nghiên cứu sử học , khảo cổ học và nhiều văn nghệ sĩ trong và ngoài nước - Đã để lại khá nhiều thơ văn trên sách báo .

*Sừng sừng Cấm Sơn bên Đáy Giang
Trong lòng Ngũ Động một kỳ quan
Chồng lên ngựa hẹn ngày xum họp
Vợ ấm con mong phút khai hoàn
Cờ Suý lung linh trên nóc động*

Tượng Người rục rồ giũ hành lang
Chùa Tiên, đến Trúc ngói quanh núi
Lữ khách về thăm hãn ngữ ngàn .
(Minh Thuận)

THẤT HIỀN

Đất Hà Nam là đất học , đất thơ văn , có rất nhiều người hiền tài , cả văn và cả võ. Nhưng tiêu biểu nhất là 7 người sau đây:

1 - Lê Hoàn tức Vua Lê Đại Hành (941 - 1005)

Sinh tại làng Bảo Thái , quê cha ở Liêm Cần Thanh Liêm . Quê mẹ ở Thọ Xuân Thanh Hoá, phiêu bạt ra Trường yên kiếm ăn . Xuất thân nghèo khổ , 7 tuổi mồ côi cả cha mẹ một Quan sát sát nhỏ nhận làm con nuôi , cho ăn học, rất thông minh .Năm 16 tuổi về quê dạy học văn võ, 24 tuổi khởi phát từ Bảo Thái, Liêm Cần, đi theo Đinh Liễn , từ tên lính trơn mà lên đến chức Thập đạo tướng quân của nhà Đinh , khi vua Đinh bị giết , Lê Hoàn lên làm Vua (980) đánh Tống , bình Chiêm mở đường sông , đường bộ từ xứ Lạng cho đến bên kia đèo Ngang (Quảng Bình) - Vua Lê rất trọng nghề nông . Ông đã chọn chân núi Đọi làm nơi tiến hành nghi lễ " tịch điền "(năm 987)cày ruộng để khuyến nông .

ĐC: 303

151

17

2- **Trần Bình Trọng** . Quê ở Liêm Cần, Thanh Liêm , là hầu duệ của vua Lê Đại Hành . cha ông làm quan dưới triều vua Trần Thái Tông , có nhiều công lao được nhà vua ban quốc thích (họ Trần) . Trong cuộc kháng chiến chống quân Nguyên lần thứ hai ông đã đánh nhau với giặc ở bãi Đà Mạc , (tức Thiên Mạc , nay là bãi Mạn Trù thuộc Duy Tiên) . Ông chiến đấu rất kiên cường , nhưng giặc quá đông , bao vây vòng trong vòng ngoài , cuối cùng chúng bắt được ông .

Khi bị bắt ông không chịu ăn , giặc hỏi việc nước ông không trả lời . Cuối cùng chúng dụ dỗ " có muốn làm vương đất Bắc không ? " - Ông thét to :

" Ta tâu làm ma nước Nam , chứ không thêm làm Vương đất Bắc " nên chúng đã giết ông . Vua Trần Nhân Tông truy phong ông là **Bao Nghĩa Vương** . Thật là :

Khi phách Hùng Anh , ngàn năm bia tạc

Danh ngon Bình Trọng , muôn thuở sách ghi

Vũ Đức Quang

3- Nguyễn Hữu Tiến (1901 - 1941)

Người làng Lũng Xuyên Huyện Duy Tiên .
Sinh ra và lớn nên trong một gia đình có truyền thống về học hành . Ông nội là cụ ám Diệu , một nhà nho nghèo thanh bạch , ban với nhà thơ trao phúng Kép Trà . Bố là ông Phán Thông , là một người công chức có lòng yêu nước , nhưng bất lực trước thời cuộc .

Nguyễn hữu Tiến sớm giác ngộ và tham gia cách mạng từ năm 1925 và trở thành một trong những lãnh tụ của đảng công sản Đông Dương . Bị giặc Pháp bắt , tra tấn tù đày nhiều lần . Năm 1939 , trong tù , ông được phân công phụ trách biên soạn tài liệu tuyên truyền và vẽ cờ cách mạng , chuẩn bị cho cuộc khởi nghĩa . Ông đã vẽ lá Cờ đỏ sao vàng năm cánh đầu tiên của tổ quốc . Bị giặc Pháp xử bắn ngày 28 - 8 1941, tại Học Môn .

*... Là Nguyễn Hữu Tiến kiên gan
Vẽ cờ Tổ quốc Việt Nam anh hùng
Sao vàng cờ đỏ bay tung
Bốn mươi bốn mốt , bưng bưng sục sôi ...*